

Ady Endre – A fekete zongora

A vers 1907-ben íródott Dunavarsányban, nemsokkal Léda anyjának a temetése után. Műfaja dal (bordal), létharc-vers, létösszegző érvényű, mámoros hangulatú. A mű *A Halál rokona* című ciklus záró verse, a *Vér és aranyban* (4. kötete) jelent meg. A keletkezés körülményei elég nyomasztóak, ebből adódóan nem is csoda, hogy a vers hangulata is hasonlóan felzaklató, de ugyanakkor merész is.

A fekete zongora – pont olyan sejtető ez a cím, mint azt Adytól várhattuk. A leginkább árulkodó benne pedig a „fekete” jelző: gyászt, elkeseredettséget idéz bennünk, már csak ebből az egy szóból megjósolhatjuk a vers hangulatát. A 3 szavas cím, Ady stílusa itt is megmutatkozik.

A vers 2 versszakból áll, amik egymást értelmezik, vonatkoztatnak, de akár 4 egységre is felbontható, amiknél a 3. sor a refrén („*Ez a fekete zongora.*”, vagy variánsa a 3. refrénnél: „*Ez mind, mind: ez a zongora.*”).

„*Bolond hangszer: sír, nyerít és búg.*” – a költő nem zenei kifejezéseket használ, mindhárom ige inkább emberi, állati vagy gépi jelentésű. Innen is látszik, hogy a versben említett zongora nem egy átlagos hangszer, hanem jóval inkább valaminek vagy valakinek a megtestesülése, utalnak rá egy zongora képében. „*Fusson, akinek nincs bora,*” – azaz az élet elviselhetetlen mámor nélkül. Bágyadtan, rózsaszínű köddel a szemünk előtt a világ is gondtalanabbnak tűnik, abban a pillanatban minden olyan könnyűnek látszik. Így azok az emberek, akik józanul próbálják megtalálni az élet értelmét, lehet ők fognak a legelőbb reményt veszteni – semmi sem olyan, mint amit az élet ígért nekik. „*Ez a fekete zongora.*” – refrén, visszautal a címre, nyomatékosítja a vers tárgyát.

„*Vak mestere tépi, cibálja,*” – lassan összeáll a kép: a zongora valójában az embereket, a mi életünket szimbolizálja, vak mestere pedig maga a Sors, életünk irányítója. Tép, cibál minket, sosem volt könyörületes velünk szemben, tevékenysége viszont igazi „zenét” eredményez. Erre utal a következő sor is: „*Ez az élet melódiája,*”, vagyis egy darabnak is megvannak a mélypontjai, de ugyanakkor az örömteli pillanatai is – ezért ilyen tökéletes a zongora és az élet közötti párhuzam: mindkettőnek megvan a maga története, a saját melódiája. „*Ez a fekete zongora.*” – újabb refrén.

„*Fejem zúgása, szemem könnye, Tornázó vágyaim tora, Ez mind, mind: ez a zongora.*” – az első versszak végig E/3. személyben íródott, de a második versszakban már megjelenik a lírai én. Ady a saját érzéseit is beleszővi a vers üzenetébe, a saját világával azonosítja az értelmezés tárgyát. A végén megint refrén, vagy mondhatni a refrén egy variációja, minden eddigi jelentésre vonatkoztat.

„*Boros, bolond szívemnek vére Kiömlik az ő ütemére, Ez a fekete zongora*” – megjelenik az egyetlen zenei kifejezés (ütem), ami akár a szívre és a zongorára is vonatkoztatható. A „kiömlik” ige kihangsúlyozza a céltalanságot, a halált is jelentheti. A végén megint refrén.

Alap gondolata nehezen körülírható, de lényege talán az élet kiszámíthatatlansága, hogy mennyire nem csak tőlünk, emberektől függ a saját életünk. A Sors méri ránk a csapásokat egészen halálunkig, a vad dallamok pedig az élet nehézségeit jelentik, amik ugyancsak mindig itt vannak velünk.

Hangulata gyászosnak, elkeseredettnek hallatszik (a körülményei miatt is amikor íródott), de leginkább reményvesztettséget érezhetünk a műben. A verset végig kíséri a halál mámoros ábrándja, emellett merésznek, felfokozottnak is hangzik.

A műben megtalálható ismétlés („*mind, mind*”), alliteráció („*boros, bolond*”), megszemélyesítés, metafora, szimbólum (a zongora, mint a művészet, és vak mestere pedig a bíráló, elítélő fogyasztói közönség), de még halmozást is találunk benne („*sír, nyerít és búg*”). A versben jellemzőek a rövid, kijelentő mondatok. Sok benne a rövid szótagos szavak száma, ezért a versnek zilált, kapkodó ritmusa van. A hasonlat és a hasonlított között elmosódott a határ, inkább egybeforr a kettő. Az összefüggések homályba vésznek, a mű egy kínzó összefüggetlenséget jelképez, amiben a zongora a főszereplő, maga a zűrzavar.

Verselése kevert, nyolcasokból és kilencesekből áll (xaabba, xaacca) emellett egyetlen egy képet értelmez.

Halálvers, azon belül is a legabszurdabb, mámoros összeköttetésekkel teli költemény. Ennél a pontnál tényleg abszurdizáló a halál, mivel az életet minden értelemben céltalanná teszi. Fontos mondanivalója, hogy valójában tragikus végünket nem a halál jelenti, hanem ha egyszer az életünk végképp kilátástalanná, reményvesztetté lesz.

Kortásai közül Ignotus dicsérte nagyon a művet, viszont az egyik írásának az első sorából páran ítélkező véleményt vontak le tőle („*Akasszanak fel, ha értem*”), pedig erről szó sem volt. Véleményem szerint a vers az egyik legkiválóbb alkotás Adytól, igazán érdekes a mámor vegyítése a halállal, de megvan a saját hangulata a költeménynek. Emellett kiemelném a sejtetést, a párhuzamokat a műben, egyszerűen magával ragadó.

források: <http://blog.verselemzes.hu/jegyzet/ady-endre-a-fekete-zongora-elemzes/>
<http://www.szozat.org/index.php/ertekeink/tartalommutato/19721-csata-erno-a-fekete-zongora-egyfajta-ertelmezese>